

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

7.1.2013

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Lausuntopyyntö 15.11.2012 YM16/400/2012

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa Pohjanmaan liitolta luonnoksesta hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

1 Lakiluonnoksen sisältö

Suomen perustuslaki (20 §) lyö lukkoon että vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Samalla perustuslaki edellyttää että julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Vastuun ympäristöstämme laajassa merkityksessä pitää perustuslain perusteella toimia läpäisyperiaatteella jolloin ympäristöä otetaan huomioon kaikissa yhteiskunnallisissa toiminnoissa ja myös laajasti lainsäädännössä. Tämä merkitsee, ettei yksinomaan ympäristönsuojelulaki voi olla vastuussa ympäristöstämme. Lakiluonnos ja sen perustelut viittaa pyrkimykseen kaikenkattavaan ympäristöä suojelemaan lakiin, jolloin lopputulos on rakenteeltaan sekava ja epämääräinen laki.

Ympäristönsuojelulaki pitää olla luonteeltaan pilaantumisen estolaki, jonka tarkoituksena on suojella ympäristöä, luontoa ja ihmisiä liiallisilta haitallisilta päästöiltä, jolloin korvausvelvollisuus maanomistajalle tai toiminnanharjoittajalle jonkin toiminnan kieltämisestä tai rajoittamisesta em. perustein ei synny. Ympäristönsuojelulakiluonnos poikkeaa tästä periaatteesta ja lopputulos on huono. Lakiluonnos sisältää sekä suuria laitoksia koskevia säännöksiä että yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien käsittelyvelvollisuuksia. Lain sisällön laajuus johtaa siihen että lakiluonnos on vaikeaselkoinen ja havainnollisuus puuttuu. Kansalaisten, toimijoiden ja myös viranomaisten kannalta tarvitaan selkeää ja johdonmukaista lainsäädäntöä. Lakiluonnos vie päinvastaiseen suuntaan.

Lain tulee myös toteuttaa toimien oikeasuhtaisuutta, jolla tarkoitetaan toiminnan mitoittamista oikein suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Päätöksen tai toimenpiteen tulee olla kohtuullisessa ja järjellisessä suhteessa siihen, mitä hallintotoimella tavoitellaan. Julkinen puuttuminen tulisi rajoittaa siihen vähimpään tasoon, jolla saadaan aikaan tarvittava vaikutus. Tässä lakiluonnoksessa käsitellään suuria ja pieniä ympäristöhaittoja pohtimatta toimien oikeasuhtaisuutta, joka johtaa siihen että lain toteuttamisen todella tärkeät tavoitteet eivät avaudu.

Ennen lain jatkovalmistelua tulisi tarkasti selvittää ympäristönsuojelulain pilkkomista selkeästi eri ympäristöongelmia käsitteleviin erillislakeihin jotka olisivat helppotajuisia.

2 Kansalaisnäkökulma

Lakiluonnoksen tarkoituspykälässä säädetään että laki ”parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon.” Missään kohdassa ei käy ilmi miten laki tätä tarkoitusta edistää. Lakiluonnoksen vaikeaselkoisuus johtaa ylivoimaisesti vaikeuksiin saada yksiselitteisiä vastauksia lupamenettelyihin, lupatarpeisiin, eri viranomaisten tehtäviin ja ympäristönormeihin. Jotta yksittäinen kansalainen tai toiminnanharjoittaja selviäisi tästä vaikeaselkoisuudesta, se edellyttäisi turvautumista erillisen asiantuntijan apuun. Tämä ei saa olla lainsäädäntötyön tarkoitus. Laki on kirjoitettava selkokielellä niin että yksittäinen kansalainen on perillä sen sisällöstä ja vaikutuksista ilman erillistä asiantuntija-apua.

3 Lakiluonnoksen rakenne

Samalla tavalla kuin lakiluonnoksen sisältö on jäsenitelemätön, on myös lakiluonnoksen rakenne jäsenitelemätön. Lakiluonnoksen eri luvut eivät ole keskenään loogisessa järjestyksessä eivätkä myöskään eri pykälien sisältö ole loogisessa järjestyksessä. Toisen luvun otsikko ”Yleiset velvollisuudet ja periaatteet” ei avaudu loogisena kokonaisuutena. Lain tarkoittamat velvollisuudet ja rajoitukset on koottava toimiviin kokonaisuuksiin jotka ovat selkeät. Yleiset periaatteet ympäristön pilaantumisen ehkäisemisessä on taas koottava yhteen niin että ne säädökset muodostavat selkeän kokonaisuuden ympäristön tilan säilyttämiseksi. Nyt eräät yleiset periaatteet on koottu 14 §:ään 2 luvun alla, kun ympäristön tilaa koskevat laatuvaatimukset, jotka ovat oleellisia ympäristön pilaantumisen ehkäisemisessä, taas on koottu yhteen erilliseen lukuun 15. Lisäksi on irrallaan luvussa 20 ehdotettu säädöksiä kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä (197 §, 198 §) sekä valtakunnallisista suunnitelmista ja ohjelmista (199 §).

Myös 3 luvun säädökset viranomaisista ja niiden tehtävistä muodostavat rakenteellisesti sekavan säädöskokonaisuuden. Pitää jäsenellä säädökset niin että selkeästi käy ilmi mitkä ovat lupaviranomaiset, mitkä ovat valvontaviranomaiset, mitkä ovat asiantuntijaviranomaiset ja mitkä ovat lain tarkoituksen yleiset edistämismviranomaiset. Tältä osin on oltava erilliset pykälät ympäristölupaviranomaisista ja valvontaviranomaisista.

4 Pykäläkohtaiset huomautukset

Toiminnan sijoituspaikan luonnonarvot (11 §)

Luonnonarvojen määrittely ei kuulu ympäristönsuojelulakiin, vaan luonnonsuojelua tulee tarkastella kokonaisuutena ja yhtenäisin kriteerein. Luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen yhtä hyvin kuin rakennetun ympäristön kauneuden ja kulttuuriarvojen säilymistä harkitaan laajasti maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitustyössä eikä tätä systematiikkaa saa alistaa ympäristönsuojelulakiin, johon ehdotettu säädös johtaa. Taas luonnonsuojelulain mukaista suojelua vaativat alueet otetaan huomioon luonnonsuojelulain säätämässä järjestyksessä. Ehdotetun säännöksen sisältö ja vaikutukset ovat hyvin epämääräisiä. Kansalaisten, toimijoiden ja myös viranomaisten kannalta tarvitaan selkeää ja johdonmukaista lainsäädäntöä. Lakiluonnokseen sisälty-

vä ehdotus vie aivan päinvastaiseen suuntaan. Ehdotus on tulkinnanvarainen, epämääräinen ja maanomistajan oikeusturvaa ajatellen täysin kestävä. Kysymys olisi ilmeisesti sellaisista luonnonarvoista, joita ei ole erityisesti suojeltu luonnonsuojelulain tai vesilain nojalla tai voimassa olevan kaavan avulla. Tämä on ristiriidassa oman maan käytön periaatteen kanssa tilanteessa, kun erityiset suojeluarvot eivät aseta esteitä. Ehdotus merkitsee myös poikkeamista luonnonsuojelulain säätämästä korvauksensaantimahdollisuudesta tai yleisemmin luonnonarvoihin liittyvistä, maankäyttö- ja rakennuslain sekä maa-aineslain korvauksensaantimahdollisuuksista.

Pohjanmaan liitto ei voi hyväksyä ehdotusta.

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen, työkoneiden ja laitteiden käyttöä koskevat yleiset ympäristönsuojeluvollisuudet (20 §)

Tämä pykälä on osoitus ontuvasta lainsäädäntötavasta. Kansalaisten ja toiminnanharjoittajien kannalta olisi tärkeää että moottoriajoneuvoja, työkoneita ja laitteita koskevia säännöksiä olisi koottu kattavasti niitä koskevaan lainsäädäntöön eli ajoneuvolakiin, jossa on myös säännökset ajoneuvojen ympäristöominaisuuksista.

Valtion viranomaiset (23 §)

Sen lisäksi että tämä pykälä vastoin hyvää lainsäädäntöperiaatetta sisältää säännöksiä koskien sekä lupaviranomaisia että muita viranomaisia ehdotetaan annettavaksi aluehallintovirastolle, joka toimii valtion ympäristölupaviranomaisena, tehtäväksi tukea kunnan ympäristösuojeluviranomaisen toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa. Tämä on kaunis periaate, mutta on ristiriidassa lain aluehallintovirastoista 5 § kanssa, jossa edellytetään, ettei viraston ympäristölupa-asioita hoitavalle vastuualueelle anneta sellaisia tehtäviä, jotka voivat vaarantaa käsittelyn riippumattomuuden.

Parhaan käyttökelpoisen tekniikan arviointi (55 §) ja energian ja materiaalien käytön tehokkuutta koskevat määräykset (59 §)

Jälkimmäinen pykälä on turha ja jopa vahingollinen jos lailla halutaan edistää parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttöönottoa. Määritelmän mukaan energian ja materiaalin käytön tehokkuus kuuluu oleellisesti parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttöönottoon.

Lopuksi Pohjanmaan liitto huomauttaa, että ympäristönsuojelulain uudistuksessa on edettävä niin että lain tavoitteet, menetelmät ja erillis-säädökset ovat selkeitä ja ympäristönsuojelua edistäviä myös kansalaisten näkökulmasta. Lain valmistelutyön tulos tähän asti on kuitenkin johtanut lakiluonnokseen joka entisestään vaikeuttaa kansalaisten mahdollisuuksia päästä selville ympäristönsuojelulain soveltamisesta eri tilanteissa. Tämä ei lisää kansalaisten luottamusta julkiseen hallintoon vaan pikemmin loitontaa kansalaisia ympäristönsuojelun asettamien tavoitteiden toteuttamisesta.

Olav Jern
maakuntajohtaja

